

ҚАЗАҚСТАН
РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
ҰЛТТЫҚ БАНКІ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
ҚАРЖЫ НАРЫҒЫН ЖӘНЕ ҚАРЖЫ
ҰЙЫМДАРЫН РЕТТЕУ МЕН
ҚАДАҒАЛАУ АГЕНТІГІ

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ҚАРЖЫ ТҰРАҚТЫЛЫҒЫ ТУРАЛЫ ЕСЕП

2008 жылғы желтоқсан

Кіріспе

Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі (Ұлттық Банк) Қазақстан Республикасы Қаржы нарығын және қаржы ұйымдарын реттеу мен қадағалау агенттігімен (Қаржылық қадағалау агенттігі) бірлесе отырып, 2006 жылдан бастап жыл сайынғы негізде Қазақстанның қаржы тұрақтылығы туралы есеп дайындауды жүзеге асырады.

Қаржылық қадағалау агенттігі Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес қаржы нарығының және қаржы ұйымдарының қаржы тұрақтылығын қамтамасыз етеді, Ұлттық Банк қаржы жүйесінің тұрақтылығын қамтамасыз етуге ықпал жасайды.

Қазақстан Республикасының Үкіметі, Ұлттық Банк және Қаржылық қадағалау агенттігі арасында 2007 жылғы 10 қарашада жасалған Қаржы тұрақтылық мәселелері жөніндегі меморандумға сәйкес:

«қаржы тұрақтылығы экономикада кейіннен қаржы нарықтарындағы теріс түзетуге, жүйеде дағдарыстың туындауына және қаржы институттарының қаржы жүйесінің үздіксіз жұмыс істеуін қамтамасыз ету, сондай-ақ экономиканың нақты секторының іскерлік белсенділігін ұстап тұру қабілетсіздігіне әкеп соғуы мүмкін сәйкессіздіктің болмауы ретінде айқындалады»

Қазақстанның қаржы тұрақтылығы туралы есеп шеңберінде қаржы тұрақтылығын айқындайтын мынадай аспектілерді бағалау жүзеге асырылады:

- (1) қаржы ресурстары ақша сақтаушылар мен инвестициялаушылар арасында қаншалықты тиімді және уақтылы қайта бөлінуде;
- (2) тәуекелдерді барабар бағалау және тиімді басқару жүзеге асырыла ма;
- (3) қаржылық күйзелістер айтарлықтай сілкіністерсіз қаржы жүйесінде сіңіп кетуі мүмкін бе.

Қазақстанның қаржы тұрақтылығы туралы есеп қаржы нарығының қатысушыларына, сондай-ақ қаржы тұрақтылығының проблематикасына мүдделі аудиторияға арналған. Ұлттық Банк және Қаржылық қадағалау агенттігі тәуекелдерді зерттеу және талдау, сондай-ақ қаржы тұрақтылығы саласындағы арнайы зерттеулердің нәтижелерін таратуды міндет қояды.

Қазақстанның қаржы тұрақтылығы туралы есепті Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Қазақстан Республикасы Қаржы нарығын және қаржы ұйымдарын реттеу мен қадағалау агенттігімен бірлесіп әзірледі.

Мазмұны

I.	Жалпы қорытындылар	1
II.	Макроэкономикалық тәуекелдер және қаржы нарықтарының тәуекелдері	5
1.	Сыртқы ортаның факторлары	5
1.1.	Қаржылық дағдарыстың типологиясы	5
1.2.	Дамушы елдер – тәуекелдерді ауысуы	14
2.	Макроэкономикалық орта және Қазақстандағы экономикалық жағдай	18
2.1.	Экономикалық өсу факторлары	18
2.2.	Осалдықтың макроэкономикалық факторлары	22
2.3.	Корпоративтік сектор	27
2.4.	Үй шаруашылықтары секторы	29
2.5.	Жылжымайтын мүлік нарығының жай-күйін айқындайтын факторлар	33
3.	Қаржы нарықтары	37
3.1.	Валюта және ақша нарықтары	37
3.2.	Бағалы қағаздар нарығы	42
III.	Қаржы делдалдығы институттары	45
4.	Қаржы секторының экономикадағы ролі	45
4.1.	Қаржылық қатынастардың даму деңгейі	45
4.2.	Қаржы секторының құрылымы	46
5.	Банк секторы	48
5.1.	Банктік қызмет көрсету нарығының жай-күйі, инфрақұрылымы және шоғырлануы	48
5.2.	Кредиттік тәуекелдер	50
5.3.	Нарықтық тәуекелдер	63
5.4.	ЕДБ өтімділік тәуекелдері және қорландыру көздері	66
5.5.	ЕДБ қызметінің тиімділігі және капиталдың жеткіліктілігі	72
6.	Өзге қаржы институттары	77
6.1.	Сақтандыру секторы	77
6.1.1.	Сақтандыру секторының жай-күйі	77
6.1.2.	Қайта сақтандыру	81
6.1.3.	Сақтандыру секторының рентабельділігі	82
6.2.	Жинақтаушы зейнетақы жүйесі	86
6.3.	Банктік емес ұйымдардың қаржылық жай-күйі	89
7.	Қаржы нарығының инфрақұрылымы	94
7.1.	Төлем жүйелері	94
7.1.1.	Қазақстан төлем жүйелерінің дамуы	94
7.1.2.	Өтімділік тәуекелі және жүйелік тәуекел	96
7.1.3.	Операциялық және техникалық тәуекелдер	98
7.2.	Қаржы жүйесін тәуекелдерді басқару тұрғысынан реттеу	99
IV.	Қаржы тұрақтылығы саласындағы арнайы зерттеулер	108
8.	Қаржы тұрақтылығының біріктірілген индексі негізіндегі банк секторының қаржы тұрақтылығының мониторингі	108
9.	Банк секторының тұрақтылығын z-score әдістемесі негізінде бағалау	112
10.	Қаржылық дүрбелең жағдайындағы кредит нарығының сапалық өлшемдері	119
11.	Қазақстанның қаржы тұрақтылығы: реттеушілік әсер етуді талдау	127

Қысқартулар мен аббревиатуралар тізімі:

ТМД	Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығы
РФ	Ресей Федерациясы
АҚШ	Америка Құрама Штаттары
ХВҚ	Халықаралық валюта қоры
ЕОБ	Еуропа орталық банкі
ҚРҰБ	Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі
ОБ	Орталық банктер
МӨЭҰ	Мұнай өндірушілер мен экспортушылар ұйымы
Қаржымині	Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігі
ЭБЖМ	Қазақстан Республикасы Экономика және бюджеттік жоспарлау министрлігі
ҚҚА	Қазақстан Республикасы Қаржы нарығын және қаржы ұйымдарын реттеу мен қадағалау агенттігі
ҚРСА	Қазақстан Республикасы Статистика Агенттігі
ҚРҰҚ	Қазақстан Республикасының Ұлттық қоры
МЗТО	Мемлекеттік зейнетақы төлеу орталығы
БААЖ	Қазақстан Республикасының Банкаралық ақша аудару жүйесі
БҚН	бағалы қағаздар нарығы
КАСЕ	«Қазақстан қор биржасы» АҚ
ҚДҚҚ	«Қазақстан депозиттерге кепілдік беру қоры» АҚ
АӨҚО	«Алматы өңірлік қаржы орталығы» АҚ
ҚИК	«Қазақстан ипотекалық компаниясы» АҚ
ОД	«Бағалы қағаздардың орталық депозитарийі» АҚ
АҚ	Акционерлік қоғам
ЕДБ	екінші деңгейдегі банк (банктер)
ЖЗҚ	жинақтаушы зейнетақы қорлары
ТКШ	тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық
ЖЭК	жылу-энергиялық кешен
АКС	ақша-кредит саясаты
ЖІӨ	Қазақстан Республикасының жалпы ішкі өнімі
ТБИ	тұтыну бағаларының индексі
ӨБИ	өндірушілер бағаларының индексу
ШТИ	шетелдік тікелей инвестициялар
МЗ	ақша массасы
ЖСБ	жалпы сыртқы борыш
ТМҚ	тауар-материалдық қорлар
LIVOR	Лондон банкаралық депозит нарығындағы ұсыныстың орташа ставкасы
OIS	overnight interest rate swap
МБҚ	мемлекеттік эмиссиялық бағалы қағаздар
ЕТРТ	ең төменгі резервтік талаптар
ТПӨ	таза пайыздық өзгеріс
ДИ	диффузия индексі
бірлік	бірлік
тг.	теңге
мың	мың
млн.	миллион
млрд.	миллиард